נשכחה וזה לעת החכמים כפי מה שהקדמנו ע"כ: [**פטורה**. ובריטב"א מני לטון זכר והרמב"ם פרק ג' מהלכות מתנות עניים העתיק לריטב"א בלטון (זכר) [ל"ל נקבה] ולעניין פאה ותמיהני דבפ"ד לעניין לקט ובפ"ה לעניין שכחה השמיטה]: ח **עד שלא באו** וכו'. פי' הר"ב היינו מרוח וכו'. וכן כתב הר"ם ונקטו חיוב מעשרות בתבואה דבה ליירינן בפרקין. אבל למאי דתנינן בתמניתין פירותיו יותר מדויק מה שכתב הרמב"ם עונת המעשרות היא שעה שיתחייב דפליגי בגכרי שקלר שדהו ומחר כך נתגייר: ח **עד שלא באו לעונת המעשרות**. היינו מירוח כשהוא משום פני הכרי ברחת אם נחותה שעה היו ביד הגזבר פטוריים. ואם לאו, אין ההקדש פוטרין: וגמרן הגזבר. שנגמרו בעודן ביד

עָמְרִין, פְּטוּרָה״ג, שֶׁבִּשְׁעַת חוֹבָתָהּ הָיְתָה פְּטוּרָה: ח כֵּיוֹצֵא בוֹ, הַמַּקְדִּישׁ פֵּרוֹתָיו עַד שֶׁלֹּא בָאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת״ד וּפְדָאָן, חַיָּבִין. מִשֶּׁבָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת וּפְדָאָן, חַיָּבִין. הִקְדִּישָׁן עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ וְגָמְרָן הַגִּזְבָּר וְאַחַר כָּךְ פְּדָאָן, פְּטוּרִים. °שֶׁבִּשְׁעַת חוֹבָתָן

במעשרות וזמנה משתנה כפי שינוי הזרעים. ועוד מבאר לותו בתוכת מעשרות. וכ"כ הר"ם והר"ב בפירוש משנה זו עשמה שהיא שנויה עוד במשנה ד' פ"ג לחלה. ופירוש מרוח בסוף פ"ק:

פירוש המשניות להרמב"ם

(אצלינו) [אצלם]. ח **עונת המעשרות**. היא שעה שיתחייב במעשרות וזמנם משתנה כפי שינוי הזרעים ועוד אבאר אותו במסכת

מלאכת שלמה

קניך למעט הקדש עכ"ל ז"ל: ח **משבאו לעונת המעשרות ופדאן חייבים** כ"ל גם בפנה זו. ופי' הרש"ם ז"ל עונת המעשרות. בפ"ק דמעשרות מפורשת עונת הפירות והירקות: ופדלן מייבין. ופדלן ג"כ עד שלא נתו כיון שפדלן קודם זמן חיובן כי אתי זמן חיובן בתר הכי לא מקרי תבואה הקדש. ומשבאו לעונת המעשרות. שהקדישן אתר שבאו ופדלן נמי מייבין כדפי' דכי הקדישן כבר חל עלייהו חיובא ותו לא קשא: וגמרן הגזבר פטור. דתבואת הקדש פטורה: עד שלא נגמרו. בירושלמי מפרש שלא הניחו שלים: וללא דהך מתני' לתין הקדש פוטר אלא כי נגמרה המלאכה שבו תלויה המלוה ברשות ההקדש כגון פאה בקלירה דכתיב קניך ולא של הקדש. ותרומה ומעשרות בגורן דכתיב דגך והרמין דיגוך ופי' רש"י ז"ל לשון קנוך כרי. ולא דיגון הקדש. או בגדול שלים גבי שאר פירות דכתיב תבואת זרעך ולא של הקדש אבל אי מקמי דלקדיש הויא להו טבל דנגמרה מלאכתן לא מני הקדש תו להפקיע תרומות ומעשרות מיניה ואפילו לא פדלן. והא דנקט במתני' משבאו לעונת המעשרות ופדלן הס"ע אפילו לא פדלן דפדלן דפוסה מיד הגזבר מייב במעשרות והא דתני פדלן היינו לאשכוחי לאותן המעשרות שיתר מאילה ובלאו פדיון לא מנית אמרת דהא מעילה אית בהו ור"ע תנא סיפא אגב ריפא וסיפא דמתני' דקתני שבשעת מוכתן היו פטורין דוקא היא עכ"ל ז"ל. ובירושלמי פריך למה נשנית משנה זו פעמים ג' הנה וג' בפ"ג דמס' חלה ומשני דשני זמנים לענין חיוב המעשר דקודם שיגיעו הפירות שלים בשולן מותר לאכול מהן בלי תרומה ומעשר. ומשהגיעו שלים שרי לאכול ערמי בלי מעשר עד שתגמר מלאכתן דהיינו מירוח. ופי' הס' הר"ר מלעזר מזכרי ז"ל ומכח משנה יתירה נפרש עונת המעשרות של משנה ג' עונה שהל חיוב המעשרות דהיינו הבאת שלים. ועונת המעשרות של משנה המאחרת עת שנאסר בתלילת ערלי. ומסתברא דמתני' דשאה שהיא לראשונה מייבי בעונת חיוב המעשרות בהבאת שלים דשעת מירוח לא מקרי שעת חובתן להא קודם לכן חייבין ואסורין בתלילת קבט. אבל כיון לחזר ושנאה בסמ' חלה ע"כ י"ל דבא ללמדנו דגם שעת המירוח מיקרי עונת המעשר ומירוח הגזבר פוטרן. ומתני' דהכא לפרישנא לה בהבאת שלים וקתני הקדישן קודם הבאת שלים והגיעו שלים ביד הגזבר ופדלן פטורין כר"ע סתם לן רבי דס"ל לר' עקיבא לפילו הגיעו בקרקע עד שגדלו השני שלישים בידו ומרח הפירות פטורין. ולדברי הכל מתוקם נמי פטורין כגון בקוצר מיד אתר שפדלן מן ההקדש קודם שיגדלו ברשותו ע"כ. ולכל הפי' קשה קשת לע"ד אמאי בסיפא בין כאן בין בפ"ג דחלה נקט לשון אתר דקתני הקדישן עד שלא נגמרו וכו' ולא קתני הקדישן עד שלא נהו לעונת המעשרות והגיעו לעונת המעשרות ביד הגזבר ואח"כ פדלן פטורין כלשון

לג. מפאה משום דבשעת הקציר של הקדש היה ולא קניין ביה קניך. ובשכחה פליגי תכמים ור"י (א) כמ"ו בגר: **לד.** כפ"ק דמעשרות מ"ב:

פ"ד (א) כ"כ הר"ב וכ' עלה רבינו הגאון מהו' עקיבא איגר"ש (נפות מ'). וז"ל. לפע"ד הכא גם לר"י פטור מדכתר נתעמרו בפטור דלא מתחיל חיוב שכחת עומר כו'. ול"ע. עכלה"ט. **אמר** הגנם מלן יהיב לן מתמרים שביריהו להבין ד"ק. ללא ידענא מנ"ל לרבינו הא. ולדרכה יש לנו הוכחות גדולות. להתחלת חיוב שכחת עומר. אינו בשעה שמוגד העמרים. דאם שכח לאגוד עומר ג'. אינו שכחה. רק אם שכח לפנותו לגדיש אז הוה שכחה. ולקלמן פ"ה מ"ת. ובדכתב הר"מ שם. והר"ם שם בד"ה אין לו שכחה וכו'. להלית. וכן מוכח מלישנא דמתני' גופא שם. למלייך התם. אם כן מדרבה. מדלא נקט מתני' דהכא ופדלן גדיש. ס"מ דקודם התחלת חיוב שכחת עמיר מייבי. ומה דנקטה משנה ו'. וה"נ בירושלמי. "בשעת העימור" פשוט לפע"ד. דר"ל בשעה שנתנן לגדיש. ולקלמן פ"ה מ"ת. כל המעמר למקום וכו' [ועימר ומעמר הן מבניין פיעל. שמשמש ג"כ בל' הולאה. ועסק הוא לפניו. כמו ויסקלהו (שמיה ה')] שפירושו ענטשטייניגען ושכיח (תהלים ק"ג) ענטוויסלענלן. ושנו המזבח (במדבר ד') ענטשטעלן. כולם ל' הסרה ולפנות. וכ"כ מעמר. ר"ל לפנות מלגה קתני מתני' ופדלן קניך. לפע"ל דהיינו עמרים היינו קניך. רק דשם עמיר דייק טפי במונח עליון בשדה. כרפ"ו כל עומרי השדה וכו'. משמ"כ קניך. משמע שנקנרו השבלים. כל זמן שלא נדושו. נקרלו קניך. מע"פ שהם כבר בגדיש. ולפ"ז נקטה מתני' רבותא. ופדה עומרין פטורה לא מייבי אלא בשלא נקט בשכחה ולקט בשעת חובתן הוא שעת הקניך אבל בשכחה לא שייך למימר שבשעת חובתה היתה פטורה להא שכחת עומרים היתה בשעת הקניך אלא דפטור מכח סברת מ"ק לעיל כל שאינו בשכחת קמה כו' וז"ש הרמב"ם לא יתחייב לפילו בשכחה וזה לעת תכמים לעיל וכו'. ח **הקדישן עד שלא נגמרו וגמרן הגזבר**. הא דשני מלישנא דריטב"א דהא ס"ל למתני' הקדישן עד שלא נהו לעונת המעשרות ומ"ש פדלן פטורין. היינו משום דגמרן למעשרות ועונת המעשרות שני שניים הם. לעונת המעשרות היינו אחל עליהן חיוב מעשר מעשרון קטן. וגמרן היינו שנגמרו כל צרכן וכן מבואר פ"ק למעשרות דבתחלת חיובן והיינו עונת

ציונים

ח **כיוצא בו**. תלה פ"ג ה"ד מיי' שם. **הקדישן עד שלא נגמרו**. שם פ"ג הל"ה:

שינויי נוסחאות

ח **משבאו כו' ופדאן חייבין** בד"ב ובד"ג ובד"ו ג' פטורין. ובתלה שם ג' בהפך וכ"ה גם בד"ו ע"ת והיא ג' מוטעת בל"ם.

תוספות חדשים

ח [תוי"ט ד"ה] **עד שלא באו כו' עכ"ל**. ובירושל' מקשה למה תנן תרי זימני ומשני לכאן מירי בהגיע שלש ביד הקדש פטור ושם מירי להמירות היה ביד הקדש ג"כ פטורים ותמיהני ללא הניחו הר"ם ועוד נשנית לעיל ספ"ק אבל שם שנה רק דרך אגב וכמ"ש התוי"ט בריש ברכו' בשם [במשנה] תוס' (שם). **משבאו כו' ופדאן חייבין**. נ"ל דה"ה לא פדלן לתיו מקדיש דבר שהיו שלו כלתנן פרק ז' מ"ח בעולות ע"ש ונקט פדלן משום ריעא ושמע

תום' רעק"א

ח [אות מא] **שבשעת**

נימוקי הגרי"ב

ח תוי"ט ד"ה **עד**. **וכ"כ הר"ש והר"ב כו'**. נ"ב בירושלמי פריך ולמה תניתנא תרי זימני ר' פדא אתא למירות ואתא לשנויי כו' לכן מפרשים הר"ש והר"ב כאן למירות ובתלה לשנויי (הרמ"ב).

תוספות אנשי שם

ז תוי"ט ד"ה **פטורה כו' לי' זכר**. משום דבריסא מיירי אתלה על עוד שהיה בידו אבל התבואה אפשר שתפטר עוד אם יקדישנה עתה כמו שהיא. משא"כ בקמה ופלה עמרים דהתבואה עלמה פטורה דממה שנפטרה כבר ע"י ההקדש א"א לה לבא עוד לידי חיוב (הוריע). אבל לא ידעתי מה יענה לקו' במ"ש דתני בריסא נמי מיירי בלי רגיס דקאי אפירות ולא אתלה. וע' בתוי"ט ותפא"י בשועז אות ג' ולכאורה היה נ"ל שגם מהג' דעק"א לא נאמר חיוב השכחה בשעה שתפטר עוד אם יקדישנה אתם שא"כ גדיש. אבל ס"ל לתוספתא מביא אתם לידי חיוב שכחה שא"כ

גדיש והוי כמו מרוח בתבואה ואם היה אז ביד ההקדש פטור כמו שפוטר מרוח ההקדש. וכן נראין דברי הרש"ם שהביא בס' מ"ש שכ' בשומרים ופלה עומרים דשהקדישה כבר היו עומרים ואל עליהם חיוב שכחה כו' דאל"כ הוי לין ביד ההקדש לא נאו עדיין לידי חיוב שכחה. וע"ע: ח תוי"ט ד"ה **עד שלא באו כו' יותר מדויק מ"ש הרמב"ם כו'**. לא ידעתי מאי

הגזבר: ט ר"א אומר זכה לו. פלוגתא דר' אליעזר ורבנן בעשיר שלקט פאה לזכות בה לעני, דר' אליעזר סבר אמרינן תרי מגו, מגו דאי בעי מפקר לנכסיה והוי עני וחזי ליה השתא נמי חזי

הָיוּ פְטוּרִים: ט מִי שֶׁלָּקַט אֶת הַפֵּאָה וְאָמַר הֲרֵי זוֹ לְאִישׁ פְּלוֹנִי עָנִי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר,

ט רבי אליעזר אומר זכה לו. פירש הר"ב פלוגתא דר' אליעזר ורבנן בעשיר שלקט וכו'. בפ"ה מ"ב אכתוב בס"ד אי מיירי דוקא בעשיר שאינו בעל השדה °או אף בבעל השדה עצמו:

ציונים

ט מי שלקט. גיטין יא: ב"מ ט: ותוס' פ"ק דר"ה דף ד. יתננה לעני. מיי' שם פ"ב הלי"ט.

שינויי נוסחאות

ט **לאיש פלוני** בד"ס לפלוני וכ"ה בנ"מ שם.

תוספות חדשים

יש לחלק כיון דהמעשרות אינן מבוררין בפני עצמן כעוללות וצ"ע.

פירוש המשניות להרמב"ם

מעשרות. ומה שאמר וגמרן הגזבר ר"ל ונגמרין הן ביד הגזבר. ט זה אשר **לקט את הפאה** ואמר ה"ז לפלוני אם יהיה זה הלוקט עני ותהיה ראויה לו אותה הפאה אין מחלוקת שזכה לו וזכה בה האיש האחר אע"פ שאיננו כאן שאנו אומרים אחרי שיש לו רשות לקחתם יש לו רשות להקנותם לאיש אחר אבל מחלוקת ר' אליעזר וחכמים אם היה הלוקט עשיר שר' אליעזר אומר אחר שיש לו רשות להפקיר נכסיו ויאכל הפאה ההיא יש לו רשות להקנותה לאיש אחר וחכ"א לא אמרינן תרי מיגו

מלאכת שלמה

דנקט ברישא. וי"ל דנקט לישנא קלילא: ט **מי שליקט וכו'**. כתב ה"ר שמשון ז"ל. בפ' שנים אוחזין פי' בקונטרס דמי שליקט את הפאה באדם בעלמא איירי שאינו בעל השדה דאי בעל השדה לא אמר ר"א זכה לו דל"ל מגו דזכי לנפשיה דאפילו הוא עני מוזהר הוא על שלו שלא ללקט פאה משדהו כדאמרי' לא תלקט לעני להזהיר עני על שלו. וקשה לפי' מהא דתנן לקמן בפ"ה שבלת של לקט שנתערבה בגדיש מעשר שבלת א' ונותן לו אר"א וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא לרשותו. ואמרי' עלה בירושל' ר' אבהו בשם ר' יוחנן מחלפא שיטתיה דר"א תמן הוא אומר זכה לו וכאן הוא אומר כן ומסיק לדבריהם קאמר להו. משמע בהדיא

תפארת ישראל

בועז

דאף דעדיין מונח בשדה. פטור מכולן [חוץ משכחה] וכסימן כ"ט. ומ"ש הרמב"ם ועשאן הגזבר עמיר. לפע"ד כתב כן רק לדיוקא דלא

משנה ראשונה

המעשר מותר לאכול מהן עראי בלא מעשר. ואחר גמרן הוא מה שקורא שם גרנן למעשר ואף עראי חייבין. והלכך דייק נמי תנא דמתני' הכא דברישא תני עד שלא באו לעונת המעשרות שלא חל עליהן שום חיוב ביד ההקדש חייבין. וכן משבאו לעונתן ופדאן ונגמרו ביד הדיוט חייבין שהרי כל עיקר חיובן בא ביד הדיוט. אבל לא מצי למיתני הקדישן עד שלא באו לעונת המעשרות ובאו ביד הגזבר ופדאן פטורין שאלו אין פטורין. כיון שנגמרו ביד הדיוט חייבין לפי חשבון כמ"ש הרמב"ם לענין עובד כוכבים בפ"א מהל' תרומות דין י"ב וז"ל לקח תבואה זרועה מן העובד כוכבים אחר שהביאה שליש ונגמרה ביד ישראל מפריש תרומות ומעשרות ונותן לכהן וללוי שני שלישים בחנם ומוכר להם השליש ע"כ וה"נ הכא אם באו לעונת המעשרות ביד הקדש ופדאן ונגמרו בידו חייבין לפי חשבון. והלכך דייק ותני הקדישן עד שלא נגמרו ומילתא אחריתי הוא שהקדיש פירות תלושין עד שלא מירחן בכרי והוא גמר מלאכתן ונתמרחו ביד הקדש פטורין שמירוח הקדש פוטר ואע"ג דבעובד כוכבים כה"ג חייב מדבריהם מ"מ בהקדש לא גזור. וכן העתיק הרמב"ם בחבורו רישא במחוברין ספ"ב מהל' מעשר וסיפא בתלושין ספ"ג מהל' מעשר. ומ"מ מ"ש בספ"ב שאם באו לעונת מעשר והם ביד הגזבר ואחר כך פדאן פטורין צ"ע דה"ל למימר חייבין לפי חשבון שנגמרו בידו. ועוד יש לתמוה שלא העתיק דין המשנה משבאו לעונת המעשרות ופדאן חייבין וכתב דין אחר שאם באו לעונתן ביד הגזבר פטורין זה לא נזכר במשנה. ואם כוונתו לפרש כן סיפא עד שלא נגמרו וגמרן וס"ל דגמרן היינו עונתן מלבד שאין לפרש כן דגמרן ענין אחר ועונתן ענין אחר כדפי'. אף גם זאת שכבר העתיק סיפא דמתני' כלשונה בספ"ג ותרתי למה לי. ולכן דברי רבינו בזה צ"ע. ונחזור לפי' משנתינו דרישא ומציעתא מיירי שבאו לעונת המעשרות ביד הדיוט והיינו תחלת חיובן ונגמרו ג"כ ביד הדיוט ולכך חייבין אבל אם באו לעונת מעשר ביד הגזבר ופדאן ונגמרו בידו לא תני בה ולא מידי דלא מצי למיתני בה פטורין לגמרי ולא חייבין לגמרי דחיובן הוא לפי חשבון. וסיפא עד שלא נגמרו מלתא אחריתא קמ"ל דאפילו נתחייבו ביד הדיוט ומרחן הגזבר פטורין דמירוח הקדש פוטר אפילו מדרבנן דבהקדש לא גזור אע"ג דבעובד כוכבים כה"ג חייב מדבריהם כמ"ש הרמב"ם פ"א מה"ת דין י"ג בהקדש לא גזור. ויש לתמוה על הר"ב שמפרש עונת המעשר דמתני' היינו מירוח ובכל דוכתא משמע דעונת המעשר הוא תחלת חיובן ומירוח הוא הגמר כדפי'. ולשון הר"ש עד שלא באו לעונת המעשר ופדאן קודם מירוח ע"כ ונראה שהבין הר"ב דקודם מירוח שכתב היינו פירושא דעד שלא באו. ואינו כן אלא בא לפרש דכל פדאן דמתני' היינו קודם מירוח ולכך חייבין דתחלת החיוב וגמרו ביד הדיוט ולאפוקי אם נגמרו ביד הגזבר דסיפא דפטורין וכדפי' ומיהו בפ"ג דחלה מ"ד משמע לשון הר"ש ג"כ כדברי הר"ב ולע"ד לא יתכן כלל אלא כדפי': ט **ר"א אומר זכה לו.** פי' הר"ב מעשיר לעני

תוס' רעק"א

חובתן היו פטורים. אף דבלא המרוח ג"כ היה אסור לאכול קבע. י"ל כיון דאפשר לבא לידי חיוב לכשיתמרח אבל מרחו הקדש דלעולם לא יבא לידי חיוב מותר לאכול קבע. והתוס' במנחות דף ס"ז ע"ב שכתבו הטעם דמשום פסידא דהקדש אוקמי רבנן אדאורייתא. היינו למה דרצו לומר דמרוח כותי אינו פוטר לענין אכילת קבע דהוי כלא נתמרח כלל מש"ה הוצרכו לטעם הנ"ל בהקדש. אבל למה דמסקו דמרוח כותי ג"כ פוטר אפילו מקבע צ"ל דהטעם כפי' הנ"ל כיון דלעולם לא יבא לידי חיוב. וכעין זה כתבו התוס' שם לענין הכניסה במוץ: ט [אות מג] בתוי"ט ד"ה **ר' אליעזר. או אף בעל השדה עצמו.** לענ"ד תמוה דאיך שייך לומר בזה מגו דאי בעי מפקיר לנכסיה ולא הוי בעל השדה הא מ"מ בשעת שקצר היה בעל השדה ונאסר לו ליטול ומה בכך שהפקיר עתה הא כבר מוזהר בלא תלקט והשקלא וטריא דתוי"ט לקמן פ"ה מ"ה בפי' הסוגיא דמפקיר כרמו והשכים ובצרו דמקרי בעל השדה י"ל דדוקא בבצרו לזכות גם בשדה. זה תמוה דאף אם נימא כן דבאינו חוזר משדה לא מקרי בעל השדה היינו בהפקיר השדה קודם קצירה דבעידן קצירה לא היה בעל השדה ולא חל עליו חיוב דלא תלקט. אבל הכא אם מפקיר נכסיו עתה מ"מ כיון דבשעת קצירה לא היה הפקר ובעידן חיובא דמתנות עניים היה בעל השדה קיימא האזהרה דלא תלקט.

תוספות אנשי שם

הוכחה היא זו לפי' הרמב"ם הרי במשנה לא נזכר מהו הגמר שעשה הגזבר. ומצינו שבין בתבואה בין בשאר הפירות יש בהם עונת המעשרות (פ"ק דמעשרות מ"ב) וגרן למעשרות (שם מ"ה) וא"כ איפא אע"פ שנזכר במשנה פירותיו אין הוכחה לפרש עונת המעשרות כפי' הר"מ דוקא דיכולים אנו לפרשו אכולהו בין כפירש הר"ב בין כפי' הרמב"ם וכ"א כפי דינו ויותר טוב היה להוכיח פי' הרמב"ם מדנזכר במשנה עונת המעשרות ולא גרן המעשרות. או להוכיח כדברי הר"ב מדתנן וגמרן ולא תנן ונגמרו. ועוד ק"ל אומרו. וכ"כ הר"ב והר"ש כו' פ"ג דחלה שהרי אינו כן. שהר"ש פי' התם בפירוש כפי' דהכא בגרן המעשרות והר"ב פי' התם כפי' הרמב"ם והכא פי' רכיב אתרי ריכשי שבתחלה מפ' עונת המעשרות מרוח ואח"כ פי' וגמרן הגזבר שנגמרו ביד הגזבר. ולפי פי' דרישא אנ"ל שנגמרו מעצמן שהרי המרוח אינו נעשה מעצמו. והנני מוסיף להפליא שלא דרך שום א' מהמפ' דרך הירושל' (מובא בס' מ"ש) וא"כ איפה קשיא להרמב"ם דפי' בחלה בעונת המעשרות ולהר"ש קשיא דפי' הכא בגרן. ולהר"ב קשיא טובא חדא דפי' בחלה כהרמב"ם והכא כהר"ש והוא ממש הפך מהירושלמי. ועוד דבסוף דבריו ארכיב פי' אתרי ריכשי כנ"ל ותמהני מהתוי"ט שלא הרגיש בזה. והעיקר כפי' הירושלמי דכאן בפירות מחוברין ובעונת המעשרות ומה דנקט וגמרן הגזבר ולא ונגמרו ביד הגזבר י"ל דסרכא דחלה דהתם בדוקא מתנייה נקט כי מ"מ רוב הפירות והתבואה אף בהיותם מחוברים לקרקע צריכים למעשה ידי אדם ומתחלה רצה בירוש' לומר דמתני' דהכא אתיא כר"ע דס"ל בשדה שהביאה שליש לפני עובד כוכבים ולקחה ממנו ישראל דפטור דאילו חכמים ס"ל דהתוספות חייב. והדר מסיק דמתני' כד"ה ומיירי בקוצר מיד שלא נתוסף כלל ברשותו ומש"ה קתני פטורים סתם. וצ"ע דהרמב"ם פסק בשליש דעובד כוכבים כרבנן ובהקדש כר"ע. ומתני' דחלה מיירי בפירות תלושין ובגרנן למעשרות ודנקט התם עונת המעשרות סרכא דמשנה דהכא דבדוקא מתנייה נקט. אבל פי' גרנן למעשרות. ומ"מ אינו יוצא מכלל העונה שהרי זו היא עונתו להאסר מכאן ואילך באכילת עראי כמו שעונת המעשרות ממש היא עונתו להאסר מכאן ואילך באכילת קבע. ובשעת חובתה דהכא ר"ל חובת המעשרות לאכילת קבע ובשעת חובתה דחלה ר"ל חובת המעשרות לאכילת עראי (הר"ע). א"ה. ואע"ג דבמרוח לבד אינו נאסר בעראי עד שיוקבע באחד מדברים הקובעים למעשר כמ"ש בפ"א דמעשרות מ"ה וברפ"ד שם. מ"מ כיון שהוא הגורם שיאסר באכילת עראי אחר שיוקבע מקרי אז שעת חיוב ואם היה אז ביד ההקדש פטור. ואם הקדישו אחר מרוח וביד הקדש ראה פני הבית לא נפטר אף דבשעת גמר חיובו היה פטור מ"מ ההכנסה לבית אינו מעשה בגוף הפירות ואין ההקדש פוטר אא"כ נעשה ברשות ההקדש מעשה בגוף הפירות המביא לידי חיוב כמירוח והבאת שליש. ואם נקבע ברשות הקדש בשאר הדברים הקובעין כבשול ומליחה וכבישה אף דהוא מעשה בגוף הפירות מ"מ אינו פוטר כיון דקביעתן אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא רק בית קובע ולפיכך אינן פוטרין כשנעשו ביד ההקדש. שאין יכולים להוציא הפירות מידי טבל דאורייתא. ולפיכך אם פדאן אח"כ אסורין בקבע ואם הכניסן לבית נאסרין אף בעראי. ורק לזה הועיל הבשול שביד ההקדש שאין קובע אחר הפדיון לאסור בעראי אלא בית לבד דשאר דברים הקובעין כיון שאין קביעותן אלא מדרבנן מהני זה שנקבעו ברשות ההקדש לפוטרן כ"ז למדתי מהירושל' רפ"ד דמעשרות ע"ש וצ"ע שלא הזכיר הר"מ מזה דבר בחבורו. וע' בספ"ק לענין הפקר: בתו"ח ד"ה **משבאו כו' יש לחלק כו'** וע' בהגהת הרש"ש שכ' שהעיקר שההקדש חל עליהן ולא דמי לעוללות ע"ש: ט במשנה **מי שלקט.** לא תני לקט את הפאה. דהוה משמע בעל השדה וכי' לא קאמר ר"א זכה לו כפי' רש"י בב"מ. ודייק נמי למיתני מי שליקט דהיינו בין עני בין עשיר אלא דבעני ל"פ רבנן (רמ"ז): בר"ב ד"ה **ר"א כו' תרי מגו לא אמרינן.** ובלא מגו לא מצי לזכות לחבירו דהוי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים דלא קנה חבירו: תוי"ט ד"ה **ר"א כו' בעל השדה.** ע' בתור"ע וכבר הקדימו בס' משנת חכמים והביא מירושל' פ"ה דפאה המוכר שדהו אחר

שנמצא ראשון. כלומר שלא יעכבה עד שיבא חומו שני שהרי לזכות חלוק כל שני שימצא ראשון יתננה לו ואל יחמיר בידו ואם תירע שיבא חומו שני ראשון אין הכי נמי דרשאי לתתו לו אחין כאן קנס כדלעיל משנה ג' לחומו שני לא עביד ולא מידי:

°אלא אם כן הפקיר. כתב הר"ב ומתני' ר"מ היא דאמר אין קנין

זָכָה לוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, יִתְּנֶנָּה לְעָנִי שֶׁנִּמְצָא רִאשׁוֹן״. הַלֶּקֶט וְהַשִּׁכְחָה וְהַפֵּאָה שֶׁל נָכְרִי״, חַיָּב בְּמַעֲשְׂרוֹת״, אֶלָּא אִם

ליה, ומגו דלמי נעי זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. ורבנן סברי חד מגו לא ממרין, תרי מגו לא ממרין. אבל מעני לעני, דברי הכל זכה לו. והלכה כחכמים: **של נכרי חייב במעשרות.** דהואיל ואין הנכרי חייב בלקט שכחה ופאה, הוי להו כאילו תבואה של נכרי שחייבת במעשר: **אלא אם כן הפקיר.** לעניים ולעשירים להפקר פטור מן המעשר. ומתניתין רבי מאיר

פירוש המשניות להרמב"ם

שנאמר אחרי שיש לו רשות להפקיר נכסיו יהיה כאילו הפקירם ונאמר אחר כן אחר שאם הפקיר נכסיו והם ראויים לו יוכל להקנותם לאחרים. והעיקר (אצל ר"מ) [אצלינו] שאין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות ולפיכך לקט והשכחה ופאה שלו חייבין במעשרות (לדעתו ואינה הלכה). וכשיפקיר לא יתחייב כל הדבר ההוא מעשר כפי מה שהקדמנו שהפקר אינו חייב

מלאכת שלמה

כוכבים מפ' למתני' התם בגיטין הכי הלקט והשכחה ופאה מעשר שכרשו שלקטן עובד כוכבים חייבין במעשר פי' שכרשו הקונה מותן מיד העובד כוכבים חייב לעשרן מפ"כ הפקירן שכרשו רשאין בעשרו מדעתם דישראל וגם מדעתם דעובדי כוכבים. אבל אם לשו"פ מופקרין ליכרשו ולא לעובדי כוכבים: **אא"כ הפקיר.** ס"א הפקיר בני"ת: **לשון ר"ע ז"ל.** ומתני' ר"מ היא דלמר אין קנין לעובד כוכבים. למר המלקט. ור"ט נמי ס"ל כר"מ דבעבד העשה גופיה יכול לזכות בשביל העני עכ"ל ז"ל. וגם הר"ם שירילי"ו ז"ל הביא ג' ירושלמי דמשמע מיניה דבעה"ב עני יכול לזכות לכו"ע ולקושית רש"י ז"ל מי' דכיון דהוא עני מצי לזכות בפאה דלעלמא מע"ג דבדידיה לא מצי לזכות מהיא הוא דרביע עליה וכיון דמזי ליה פאה בעולם הא הוי רחוי ליטול הלכך זכי נמי לחבריה ומפי רבנן מודו עכ"ל ז"ל. ועי' בס' ק"ח סק"ג דס' קדושים: **הלקט והשכחה וכו'.** מלן דס"ל יש קנין לעובד כוכבים מפ' למתני' התם בגיטין הכי הלקט והשכחה ופאה מעשר שכרשו שלקטן עובד כוכבים חייבין במעשר פי' שכרשו הקונה מותן מיד העובד כוכבים חייב לעשרן מפ"כ הפקירן שכרשו רשאין בעשרו מדעתם דישראל וגם מדעתם דעובדי כוכבים. אבל אם לשו"פ מופקרין ליכרשו ולא לעובדי כוכבים: **אא"כ הפקיר.** ס"א הפקיר בני"ת: **לשון ר"ע ז"ל.** ומתני' ר"מ היא דלמר אין קנין לעובד כוכבים. למר המלקט. ור"ט נמי ס"ל כר"מ

לה. דלמ"כ הו"ל כמסייע ליה והו"ל כגחל [כפ"ה מ"ו] ודוקא בעשיר שלקט לעני. לריך ג' מגות. מגו להפקיר המגיעה נכסיו והיה עני. ומגו לזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. ולפ"ה ס"ל לר"ח דזכה ליה. לתע"ג דהשדה הוא שלו ולא מצי זכי לנפשיה. דהרי גם העני מחוייב ליתן פאה משדה שלו עכ"פ מדממרינן מגו דמפקיר נכסיה. הרי הפקיר גם שדה זו אבל מעני לעני. לכ"ע זכי ליה. ולף לפפי' לקייב לעני לקוד כפ"ה מ"ו. מי' אמ"ו הגמון זוקק ל. להתם לכתחילה: **לו.** משדה עובד כוכבים בפ"י (ב): **לז.** דשדה עובד כוכבים פטור מפאה לפי' קלרו עובד כוכבים דים שליחות לעובד כוכבים לחומרא בפאה לפי' קלרו עובד כוכבים דים שליחות לעובד כוכבים לחומרא (כב"מ ע"ח ב') ומקרי שפיר קלינך. וקי"ל אין קנין לעובד כוכבים בפ"י להפקיע ממעשרות ורק מרוח עובד כוכבים בשדה שלו בפ"י ד"ו ב') דבמרתו בעה"ב מעשר ונותן לו. ומשמע התם דהוי לחוריתא. וכן משמע מתוס' (ב"ק דל"ד ב') ד"ה מרתו (ועי' ביצה דל"ח ב' ורו"ק) וקשיא לחמי. הרי מקמי הכי פטור היה. ואין יכול לחתכ מ"כ חיוב מעשר עליו. ותי"ל דהתם משום דלא שייכ הפאה מקודם. לת"כ למשמע' בריתא רבותא טפי. דביחד הפאה מקודם לפילו מרתן פטור מלעשר. מדפטור היה בחלה. תע"כ לריך לחלק בין פאה להפקר. דרק בהפקר קיי"ל (ודריס דמ"ג) דגר קודם לחמי ליד הזוכה הו"ל הפקר. משא"כ פאה. אף דגר פאה פטור ממעשר. כדילף בספרי מקרא דובא הלוי. כר"ש פ"ח דפאה מ"ו. עכ"פ ע"כ לא דמי להפקר. להרי הפקר קיי"ל כר"ה פ"ו דפאה. לתינו הפקר עד שיופקר לעניים ועשיריס. משא"כ פאה מופקר רק לעניים. גם נתינה כתיב בה (כב"מ ד"ח ב'). ותין זכות הזוכה גדול בה כ"כ. להכי בנטלה עובד כוכבים. דמי טפי לנותן מתנה לחביבו ואמר הלה מי חפצי בה. לחזרה לנותן (ככריתות דף כ"ד) ולא הוה הפקר עד לחתת ליד העני. ובנטלה עובד כוכבים חייב במעשר. כך היה נ"ל להעיר ל"מ:

משנה ראשונה

מחלוקת וכו'. הכי לימת בגמ' ולא ניחת למימר דלר"ח יש בהן טובת הנאה לבעלים ומזכה למי שירלה. להת פשיטא דלכ"ע אין בהן כדאמר רפ"ד הנח לפייסם ושם יבואו והכי אמר בחולין דף קל"ח שאין בהן טובת הנאה עזיבה כתיבא בהו. והת דמעשיר לעני ס"ל לכתכמים דלא זכה לפילו עשתו העני שליח לעשיר זה לזכות עבורו ס"ל לחכמים דלא זכה כיון שאב לעשיר מחריס בזכייתו לא מצי זכי לאחר אלא היכא דזכי לנפשי' כמו מעני לעני או מגביה מליאה לחבירו. והת דמעשיר לעני ס"ל לר"ח דזכה לו פי' רש"י בב"מ דף ע' דוקא עשיר שאינו בעל השדה שאם הוא בעל השדה לא מצי זכי לנפשי' מלא. והכי"ת דלא כמ"ד דף ע' דוקא עשיר שאינו בעל השדה שאם הוא בעל השדה לא מצי זכי לנפשי' דכתיב לא תלקט לעני חזכירה שלא ילקט מלא. והכי"ת דלא כמ"ד דף ע' דוקא עשיר שאינו בעל השדה יכול לזכות לעני חזכות כיון דאחרי' מי נעי מפקר לנכסיה שוב השדה הוו ג"כ מופקרת ואינה שלו. והקשה ע"ז נס' משנה מכמים דבעבד השדה עלמו לא משכחת לה כלל דזכי לנפשי' שלא להפקיע ממעשרות ורק מרוח עובד כוכבים בשדה שלו בפ"י

מלאכת שלמה

לה. דלמ"כ הו"ל כמסייע ליה והו"ל כגחל [כפ"ה מ"ו] ודוקא בעשיר שלקט לעני. לריך ג' מגות. מגו להפקיר המגיעה נכסיו והיה עני. ומגו לזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. ולפ"ה ס"ל לר"ח דזכה ליה. לתע"ג דהשדה הוא שלו ולא מצי זכי לנפשיה. דהרי גם העני מחוייב ליתן פאה משדה שלו עכ"פ מדממרינן מגו דמפקיר נכסיה. הרי הפקיר גם שדה זו אבל מעני לעני. לכ"ע זכי ליה. ולף לפפי' לקייב לעני לקוד כפ"ה מ"ו. מי' אמ"ו הגמון זוקק ל. להתם לכתחילה: **לו.** משדה עובד כוכבים בפ"י (ב): **לז.** דשדה עובד כוכבים פטור מפאה לפי' קלרו עובד כוכבים דים שליחות לעובד כוכבים לחומרא בפאה לפי' קלרו עובד כוכבים דים שליחות לעובד כוכבים לחומרא (כב"מ ע"ח ב') ומקרי שפיר קלינך. וקי"ל אין קנין לעובד כוכבים בפ"י להפקיע ממעשרות ורק מרוח עובד כוכבים בשדה שלו בפ"י ד"ו ב') דבמרתו בעה"ב מעשר ונותן לו. ומשמע התם דהוי לחוריתא. וכן משמע מתוס' (ב"ק דל"ד ב') ד"ה מרתו (ועי' ביצה דל"ח ב' ורו"ק) וקשיא לחמי. הרי מקמי הכי פטור היה. ואין יכול לחתכ מ"כ חיוב מעשר עליו. ותי"ל דהתם משום דלא שייכ הפאה מקודם. לת"כ למשמע' בריתא רבותא טפי. דביחד הפאה מקודם לפילו מרתן פטור מלעשר. מדפטור היה בחלה. תע"כ לריך לחלק בין פאה להפקר. דרק בהפקר קיי"ל (ודריס דמ"ג) דגר קודם לחמי ליד הזוכה הו"ל הפקר. משא"כ פאה. אף דגר פאה פטור ממעשר. כדילף בספרי מקרא דובא הלוי. כר"ש פ"ח דפאה מ"ו. עכ"פ ע"כ לא דמי להפקר. להרי הפקר קיי"ל כר"ה פ"ו דפאה. לתינו הפקר עד שיופקר לעניים ועשיריס. משא"כ פאה מופקר רק לעניים. גם נתינה כתיב בה (כב"מ ד"ח ב'). ותין זכות הזוכה גדול בה כ"כ. להכי בנטלה עובד כוכבים. דמי טפי לנותן מתנה לחביבו ואמר הלה מי חפצי בה. לחזרה לנותן (ככריתות דף כ"ד) ולא הוה הפקר עד לחתת ליד העני. ובנטלה עובד כוכבים חייב במעשר. כך היה נ"ל להעיר ל"מ:

משנה ראשונה

מחלוקת וכו'. הכי לימת בגמ' ולא ניחת למימר דלר"ח יש בהן טובת הנאה לבעלים ומזכה למי שירלה. להת פשיטא דלכ"ע אין בהן כדאמר רפ"ד הנח לפייסם ושם יבואו והכי אמר בחולין דף קל"ח שאין בהן טובת הנאה עזיבה כתיבא בהו. והת דמעשיר לעני ס"ל לכתכמים דלא זכה לפילו עשתו העני שליח לעשיר זה לזכות עבורו ס"ל לחכמים דלא זכה כיון שאב לעשיר מחריס בזכייתו לא מצי זכי לאחר אלא היכא דזכי לנפשי' כמו מעני לעני או מגביה מליאה לחבירו. והת דמעשיר לעני ס"ל לר"ח דזכה לו פי' רש"י בב"מ דף ע' דוקא עשיר שאינו בעל השדה שאם הוא בעל השדה לא מצי זכי לנפשי' דכתיב לא תלקט לעני חזכירה שלא ילקט מלא. והכי"ת דלא כמ"ד דף ע' דוקא עשיר שאינו בעל השדה יכול לזכות לעני חזכות כיון דאחרי' מי נעי מפקר לנכסיה שוב השדה הוו ג"כ מופקרת ואינה שלו. והקשה ע"ז נס' משנה מכמים דבעבד השדה עלמו לא משכחת לה כלל דזכי לנפשי' שלא להפקיע ממעשרות ורק מרוח עובד כוכבים בשדה שלו בפ"י

שנמצא ראשון. כלומר שלא יעכבה עד שיבא חומו שני שהרי לזכות חלוק כל שני שימצא ראשון יתננה לו ואל יחמיר בידו ואם תירע שיבא חומו שני ראשון אין הכי נמי דרשאי לתתו לו אחין כאן קנס כדלעיל משנה ג' לחומו שני לא עביד ולא מידי:

°אלא אם כן הפקיר. כתב הר"ב ומתני' ר"מ היא דלמר אין קנין

זָכָה לוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, יִתְּנֶנָּה לְעָנִי שֶׁנִּמְצָא רִאשׁוֹן״. הַלֶּקֶט וְהַשִּׁכְחָה וְהַפֵּאָה שֶׁל נָכְרִי״, חַיָּב בְּמַעֲשְׂרוֹת״, אֶלָּא אִם

ליה, ומגו דלמי נעי זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. ורבנן סברי חד מגו לא ממרין, תרי מגו לא ממרין. אבל מעני לעני, דברי הכל זכה לו. והלכה כחכמים: **של נכרי חייב במעשרות.** דהואיל ואין הנכרי חייב בלקט שכחה ופאה, הוי להו כאילו תבואה של נכרי שחייבת במעשר: **אלא אם כן הפקיר.** לעניים ולעשיריס להפקר פטור מן המעשר. ומתניתין רבי מאיר

פירוש המשניות להרמב"ם

שנאמר אחרי שיש לו רשות להפקיר נכסיו יהיה כאילו הפקירם ונאמר אחר כן אחר שאם הפקיר נכסיו והם ראויים לו יוכל להקנותם לאחרים. והעיקר (אצל ר"מ) [אצלינו] שאין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות ולפיכך לקט והשכחה ופאה שלו חייבין במעשרות (לדעתו ואינה הלכה). וכשיפקיר לא יתחייב כל הדבר ההוא מעשר כפי מה שהקדמנו שהפקר אינו חייב

מלאכת שלמה

כוכבים מפ' למתני' התם בגיטין הכי הלקט והשכחה ופאה מעשר שכרשו שלקטן עובד כוכבים חייבין במעשר פי' שכרשו הקונה מותן מיד העובד כוכבים חייב לעשרן מפ"כ הפקירן שכרשו רשאין בעשרו מדעתם דישראל וגם מדעתם דעובדי כוכבים. אבל אם לשו"פ מופקרין ליכרשו ולא לעובדי כוכבים: **אא"כ הפקיר.** ס"א הפקיר בני"ת: **לשון ר"ע ז"ל.** ומתני' ר"מ היא דלמר אין קנין לעובד כוכבים. למר המלקט. ור"ט נמי ס"ל כר"מ

ציונים

הלקט. גיטין מז. מיי' פ"ג מהל' תרומות הל"י.

שינויי נוסחאות

שנמצא סם הנמצא וכ"ה בגיטין סם.

תוספות חדשים

ט [בר"ב ד"ה] **ר"א אומר כו' ורבנן סברי חד מיגו כו' עכ"ל.** פי' מעני לעני ומ"ת הא יכול ליקח לעלמו וליתן לאחר כך לכל מי שירלה ס"כ ל"ל מיגו וי"ל דמ"מ בזה דמזכירו זכה בו מיד וחה לא יוכל למזור מדבריו וכן הוא בגמ' דב"מ ד"י ועי"ל דמ"מ כמ"ש בר"פ דים פאה שבעה"ב מחלק לעניים ומ"כ אם זכה בזה מבירו לריך הבעה"ב ליתן לו חלקו מחותו דבר שמחלק ודו"ק (שם).

תום' רעק"א

[אות מב] בהר"ב ד"ה **אלא אם כן הפקיר. אין קנין לעובד כוכבים.** בגיטין ספ"ד משני דר"ל דיש קנין ומירי בשדה ישראל ולקטינהו כותי. ואף דבלא"ה מפקרי וקיימי. נהי דמפקרי אדעתא דישראל אדעתא דכותי מי מפקרי. ונתקשיתי הא מ"מ כיון שנעשה לקט נעשה הפקר ופקע ממנה חיוב מעשר. והכותי שנטלו גזל את העניים. אבל מאיזה טעם יפקע מזה כח ההפקר ויחול עליו חיוב המעשר וראיתי במ"ל פ"ב מהלכות תרומות ה"ט דהוכיח מזה דפאה לא מפטרא משעה שהניח פאה אלא משעה שזכו בו העניים. ואם לקחה עשיר חייב במעשר כמו בלקחה כותי. וכתב עלה וכ"ת תקשה משבולת של לקט שנתערבה בגדיש דצריך להביא ב' שבלים וכו' כי היכי דלא לפרוש מחיוב על הפטור והא לא נפטרה עד אחר שבא ליד העני. ואף השבולת של לקט חייב במעשר. ל"ק דשאני לקט מפאה דתליא בדעתו של בעה"ב עכ"ל. ותמהני הא לפי הראיה שלו לענין פאה מסוגיא הנ"ל מזה עצמו מוכח דגם לקט לא מפטר עד שזכו בו עניים הא במשנתינו נקט גם לקט דחייב במעשרות אא"כ הפקיר וקושיתו מב' שבלי' במחכתה"ג לענ"ד לק"מ דגבי שבולת דהבעה"ב אינו רוצה להחזיק בלקט בגדילה אלא שנתערבה בגדיש ומקודם שמזכה להעני בכל הגדיש א"י לקרוא שם על השבולת ההוא. דהא של עניים הוא ואינו שלו ולאחר שמזכה להעני בגדיש או שהבעה"ב זוכה בשביל העני. או שעשו שאינו זוכה כזוכה. ממילא כיון דזכה בו העני מפטר ממעשר. ואך ביסוד דינא דהמל"מ דלא מפטר עד שיזכה בו העני אינו מובן. דהא טעמא דפאה ולקט דפטור ממעשר דילפינן מקרא דובא הלוי וכו' יצאו אלו דיש לו חלק ונחלה עמך דאם הלוי עני יש לו חלק בהם וכמש"ל פ"א מ"ו. א"כ מיד שנעשו פאה ולקט שייך טעם

תוספות אנשי שם

שהמזיל לקטר לף שהלוקט מפריש הפאה לפ"ה לסטר המוכר בפאה הוחיל והיא מתרת העמרים ובתחלת הקלירה היתה שלו טוי בעני בשלו ע"כ וכזה סרו דברי התפא"י ע"ש ועמ"ש בפ"ה: בר"ב ד"ה **אלא אם כן הפקיר כו' ומתני' ר"מ הו'.** ומע"ג דבגיטין מוקמינן לה נמי מלישא דרבנן ומיירי בשל ישראל ולקטינהו נכרי (כמו שהוכיח בתוי"ט) מכל מקום ניחת להו להר"מ והר"ב

היא דאמר °אין קינן לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשר. ומין כן הלכה: **י הנושר בשעת הקצירה.** שבולים הנופלים בשעת הקלירה: **הבהו קוץ.** כל היכא דנושר מחמת אוגם אינו לקט דכתיב (ויקרא י״ט) ולקט קצירך, אין לקט אלא מחמת קלירן: **תוך היד.** מגשר קמי, כלומר תוך היד ומגר, תוך המגל ומגר, דהנושר מתוך היד ומתוך המגל, לעניים. אבל הנושר מאחר היד מנדנוד ידו, ומאחר המגל מכח תנועת המגל, לבעל הבית, מלא זרועו לפי שאשקוטר במגל מקבץ בידו אחרת מלא ידו. ולפעמים מלא זרועו. אבל כשאוגם אי אפשר אלא בקומץ ידו כי לא בזרוע יגבר איש לחלוש: **של בעל הבית.** כלפי עני קורלהו בעל הבית. מע״ג דיותר נכון היה למתני בעל השדה ואולי דנקטיה סיבא דרפ״ק דשבת העני במון ובעה״ב בפניס: **תוך היד ותוך המגל.** ל׳ הר״ב מגשר קמי כלומר תוך היד ומגר תוך המגל ומגר. ר״ל תוך היד קמי מגשר וכאילו תני תוך היד ומגר. וכן

כֵּן הַפְקֵירוּ[ח]: **י אֵיזֶהוּ לֶקֶט, הַנּוֹשֵׁר בִּשְׁעַת הַקְּצִירָה. הָיָה קוֹצֵר, קָצַר מְלֹא יָדוֹ[ט], תָּלַשׁ מְלֹא קֻמְצוֹ[מ], הִכָּהוּ קוֹץ וְנָפַל מִיָּדוֹ לָאָרֶץ, הֲרֵי הוּא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת[מא]. תּוֹךְ**

לעובד כוכבים וכו׳ וכ״כ הרמב״ם והכי איתא בפירושו למשנה ט׳ פ״ה דמס׳ דמאי ויש מקום עיון במשנה מ׳ פ״ק דעבודת כוכבי׳ ומס מחריק בס״ד. [ועיין עוד מ״ש בסוף פ״ד דגיטין]. ולענין סורי עיין במ״ה פ״ה דמעשרות: **י קצר מלא ידו תלש מלא קמצו.** זה לשון הרמב״ם בפ״ד ממ״ע היה קוצר או תולש דבר שדרכו להתלש ואחר שקצר מלא זרועו או תלש מלא קמצו הכהו קוץ וכו׳. המבאר שיטו לשון משנתינו. ומה שמשיגה עוד הרמב״ם לכתוב

ציונים

י **איזהו לקט.** בילה לה. תו״כ פ״ג דפ׳ קדושים. מיי׳ שם פ״ד הל״ח: **היה קוצר.** שם הל״ג. **תוך היד.** שם הל״ח:

שינויי נוסחאות

י **היה קוצר קצר** ס״ק ל״ג מלות היה קוצר ובד״ג וד״ו ל״ג מלת קצר.

תוספות חדשים

[משנה י] **איזהו לקט כו׳ ראש היד וראש המגל** כו׳ תמיהני שהרמב״ם בפ״ד מהל׳ מ״ע לא העתיק בפה זו רק הריעפ תוך היד ומאחר היד. וע״כ שליוקים קומריס מהללי וכ״מ לא העיר בזה כלום (שם).

תום׳ רעק״א

זה ומפטרו. ועתה זכני ה׳ לספר ריטב״א גיטין. ומצאתי שעמד בזה והעלה דמיירי במקום דליכא עניים. ואינו ראוי לבוא לשם עניים מש״ה אין לו דין הפקר דהא א״א למזכי בהו ע״ש. ובסוגיא הנ״ל קשה לי אמאי לא מוקי בפשוטו שמביא שליש ביד ישראל והכותי קנהו אח״כ וקצר והניח פאה ולקט. דבכה״ג אף למ״ד אין קנין מחייב במעשר כדקתני להדיא בברייתא שהובא שם. וכ״כ התוס׳ גיטין כ״ג ע״ב עלה דמתני׳ ספ״ב דתרומות ע״ש וצ״ע.

תוספות אנשי שם

לפרש כר״מ ומע״ג לחמיה דלא כהלכתא משום דפשטא דמתני׳ דקתני מייב במעשרות משמע דמיירי בשל עובדי כוכבים ולקטינהו ישראל דמ״מ הול״ל מיהן כלומר שייך נהו מיהא שם מזר ישראל ולקמן דגבי עובד כוכבים לא שייך מיהא (ש״ל). וע׳ במור״ש בשם המל״מ. וע׳ בהגהת עמק המלך על הרמב״ם שנדפס מחדש שהביא מגמ׳ דצ״ק כ״ת. לחמריהן זו״ז פתח לפוטרן מן המעשר דמשמע בהדיא להפטור הוא משום ההפרשה ולא כמ״ש המל״מ ע״ש ועמש״ל פ״ז מ״ג בשם הלח״מ: **ואין כן הלכה.** כ״כ גם הר״מ בפי׳ אבל בתוספתא מזר בו ופסק כמתני׳ וע׳ בשו״ת מהרצ״ל משכמזי שכתב להגיה בדברי הר״מ

פירוש המשניות להרמב״ם

במעשר ואין הלכה כר׳ אליעזר. י פי׳ **הנושר** נופל. פי׳ **תלש** שלף מעל הארץ. **תוך היד ותוך המגל.** ר״ל מה שיפול ממה שיהיה בתוך היד או המגל הוא לקט ומה שיפול מאחורי היד ומאחורי המגל הוא לבעל הזרע ומה שיפול מקצה היד ומקצה המגל והוא מה שיפול בין הקצוות ולא יפול עליו לא לשון תוך ולא לשון אחור הוא מחלוקת ר׳ ישמעאל ור״ע

מלאכת שלמה

כדמוכח בירוש׳ דדמאי פ״ה. וכותיה דר״מ סתם לן תנא נמי בפ״ה דמס׳ דמאי בשאינן מעשרין מאל ישראל על אל עובדי כוכבים וכו׳ ור׳ יוסי ור״ש פליגי עליה. ר׳ יהודה מפ׳ ר׳ ישמעאל דמגמות משמע דכר״מ ס״ל אבל מן הירוש׳ מוכח דכר״י ור״ש ס״ל וכן נמי משמע קצת מן התוספתא. והקשה ה״ר שמשון ז״ל בפ״ה דמס׳ דמאי דהא שמעי׳ ליה לר״מ בשלהי פ״ק דע״ז דיש קנין דקלחר ואין משכירין להם בתים ושל״ל שדות דברי ר״מ ומפ׳ בגמ׳ טעמא דאבדות אינה תרתי לאיסורא חנייה בקרקע ומפקינן ליה מן המעשר ועיקר הקושיא הלזו הקשה מוהר״ר שמשון ז״ל לפי׳ ירוש׳ דהתם. ותירץ ז״ל דמפיק למימר דירושלמי לטעמיה דמפרש בפ״ק דע״ז טעמא דר״מ משום דבית אינו מלוי להתברך מתוכו שדה מלוי להתברך מתוכו וע׳ בפ״ק דע״ז סי׳ ח׳. וכן נמי סתם לן כותים דר״מ בתרומות פ״ט משנת המוכס עם העובד כוכבים בחסיות. ופלוגתא דר״מ וחכמים בפ״ב דמכשירין. וע׳ במו׳ ריי״ד פ״ק דקדושין דף מ״ח ע״ב: וכתב הה׳ ה״ר אפרים שמכאן ז״ל ור״ן בסוף דבריו. וגם הב״י סובר כן שהרמב״ם ז״ל סובר שהלכה היא שאין קנין לעובד כוכבים בע״י וכן מוכח בהדיא בהרמב״ם ז״ל ובפאה פי׳ קל״ג ע״ש. ואח״כ מזר הרמב״ם ז״ל ממה שפי׳ במשניות כ״פ דאין הלכה כמ״ד אין קנין לעובד כוכבים בע״י. והתימה על ר״ע ז״ל שתפס ל׳ הרמב״ם ז״ל ממה שהוא עצמו מזר בו עכ״ל ז״ל. ובירושלמי איכא נמי מאן דמוקי למתני׳ כמ״ד יש קנין ע״ם או בה״ר שמשון ז״ל. ומעתה בס׳

י כ י ן **תפארת ישראל** י כ י ן

פוטר: **לח.** לעניים ועשירים ואפי׳ לכ״ע הפקר פטור ממעשר רק דבהפקיר וחזר וזכה קמה. התבואה חייב בתרומ״ע. ובהפקיר וחזר וזכה שבולים. אף שם הפרים חינה תרומה כלל (רמב״ם תרומות פ״ג ה״ב).

משנה ראשונה

לענין רק התבואה שפיר אמר להלכה יש קנין. והקשה בס׳ משנת חכמים דנהי נמי להכא לא קנה רק התבואה ע״כ מיירי שקנאה בשבולים קודם המירום מדקתני ע״כ הפקיר ואי לאחר מירום אפילו הפקיר חייב כדלעיל ספ״ק. וכיון דקודם מירום מיירי תיפוק ליה דחייב הישראל שנתחרט בידו אפי׳ תבואת העובד כוכבים ואפי׳ יש קנין מאי הוי ע״כ. ולזה קושיא היא לעולם מיירי שקנה אחר המירום והא דקתני מע״כ הפקיר דוקא מדאי שהפקיר פטור חזוכה ולא אמרו בפ״ק להפקיר אחר המירום חייב מיד אלא מעתה קודם שיפקיר מחויב לעשר אבל אם הפקיר ולא עישר חזוכה פטור והיא שיטת ר״ת והרמב״ם שכתבנו שם. וס״ק עוד בס׳ משנ״ח דבגיטין מוקי למתני׳ קודם מירום. בלי עיון כ״כ ולהל״מ: **י הנושר בשעת הקצירה.** שעת הקלירה לאו דוקא דאפילו אחר שקצר והשבולים הם בתוך ידו ונפלו הוי לקט כדלקמן תוך

כפי׳ ולהשותם לדבריו בתוכו ועמש״ל בפ״ג דתרומות. י במשנה **הנושר**. ר״ל נפלה מעצמה ע״ד פירות הנושרים. והעלה נבל נקרא נשר פ״ק דסוכה. ולאפוקי נופל ממחם פוגם (רמ״ז): בר״ב ד״ה **הכהו קוץ כו׳ מחמת אונס כו׳**. והרא״ש כפי׳ לגמ״ר כ׳ שהטעם כיון שכבר קצר מלא ידו ומ״מ כ׳ אין זה בשעת הקלירה אלא לאחר הקלירה ע״ש: תוי״ט ד״ה **של בעה״ב כו׳ פ״ק דשבת כו׳**. מורחת רמיקא היא. והנכון שבעה״ב שם כולל לכל המקומות ולכל העניינים כדי שלא לשנות בזימים לומר בעל הזימים ובכרם בעל הכרם. וכ״ם שסם בית מושאל אף למקום